

המדינה טענה שזרות שסבלו מאלימות מקבלות מענה הולם. העדויות והנתונים מספרים אחרת

משרד הפנים החליט להחריג נשים זרות מהאמנה לאלימות מגדרית בטענה שהן מקבלות מענה הולם. אלא שבשנים האחרונות חלה ירידה דרמטית באישורים שמעניקה הוועדה ההומניטרית, ובבתי המשפט נמתחת ביקורת חריפה על ההתעלמות שלה משיקול מרכזי: היותן קורבנות אלימות

אנה פדורט בקרית אתא, בשבוע שעבר. המדינה מתעלמת מהאלימות שחוותה צילום: רמי שלוש

עקוב

בר פלג

עודכן ב-06:01, 06 בדצמבר 2021 2021, 00:20

תקציר הכתבה ב-176 מילים +

"אני יודעת שהגעתי מבלי שהמדינה הזמינה אותי, אבל אני גם יודעת שישראלים הביאו אותי לכאן וישראלים סחרו בי וניצלו אותי. אני קורבן של ישראלים עם תעודות זהות ישראליות, ולהם יש את כל הזכויות שלי אין".

נ'

מרבית הבקשות שמגישות נשים זרות למעמד הומניטרי בישראל נדחות. עשרות נשים נאלצות להיאבק מדי שנה מול נציגי הוועדות של רשות האוכלוסין, ולהסביר מדוע עליהן להישאר במדינה שאליה יובאו - או שאליה ברחו. זאת, אף שמשד הפנים החליט להחריג נשים זרות מעקרונות אמנת איסטנבול למאבק באלימות מגדרית. כפי שפורסם בשבוע שעבר ב"הארץ", במשרד הפנים טוענים כי אין צורך לכלול באמנת את מי שגם ככה מקבלות מענה הומניטרי. ואולם, עדויות של נפגעות סחר, בשילוב עם ביקורת חריפה מהמערכת המשפטית על רשות האוכלוסין ונתוני האישורים הניתנים, מציירים תמונה עגומה - רחוקה ממענה הומניטרי הולם.

בשנים האחרונות חלה ירידה דרמטית בשיעור הבקשות שאושרו לנשים זרות בוועדות ההומניטריות: 73% ב-2010 הצטמצמו ל-37% בשנת 2018, השנה האחרונה שנתונה נחשפו לציבור. הנתונים שישנם פורסמו בעקבות עתירת חופש מידע של המוקד לפליטים ומהגרים. מרבית ההיתרים ניתנים לשנה אחת בלבד ולנשים עם ילדים. לפי הנתונים, מאז 2011 לא אושרו כלל בקשות לנשים ללא ילדים.

חדשות היום - כל מה שחשוב לדעת כל יום אצלך במייל

הרשמה בקליק

ישראל תבקש להצטרף לאמנה למאבק באלימות מגדרית, אך להחריג מתן מעמד לזרות

לטיפול בעלומות במשפחה

מדי: 80% מהנשים חשבו שהמדינה לא

עדותה של נ', המובאת בפתח הכתבה ובנייר העמדה של ארגוני סיוע לנשים ולפליטים, מגלמת היטב את הקושי שבפניו עומדות הנשים. הן הובאו למדינה זרה, נחלצו פעמים רבות בכוחות עצמן ובסיוע ארגונים מטלפי האנשים ששעבדו אותן, אך נותרו בסוף ללא כלים להתמודד עם החיים שאחרי. "אני לא מבקשת כלום", אמרה, "רק לאפשר לי לעבוד בכבוד, לגדל את הבת שלי ולקבל מעמד הוגן עם קופת חולים, כי אם אני חולה היום אין לי איך לטפל בעצמי". נייר העמדה של הארגונים "אשה לאשה - מרכז פמיניסטי חיפה" והיא"ס - ארגון סיוע לפליטים, גורס כי הסירוב למתן המעמד לנשים הללו נובע מחוסר הכרה בהשלכותיה של טראומה מתמשכת.

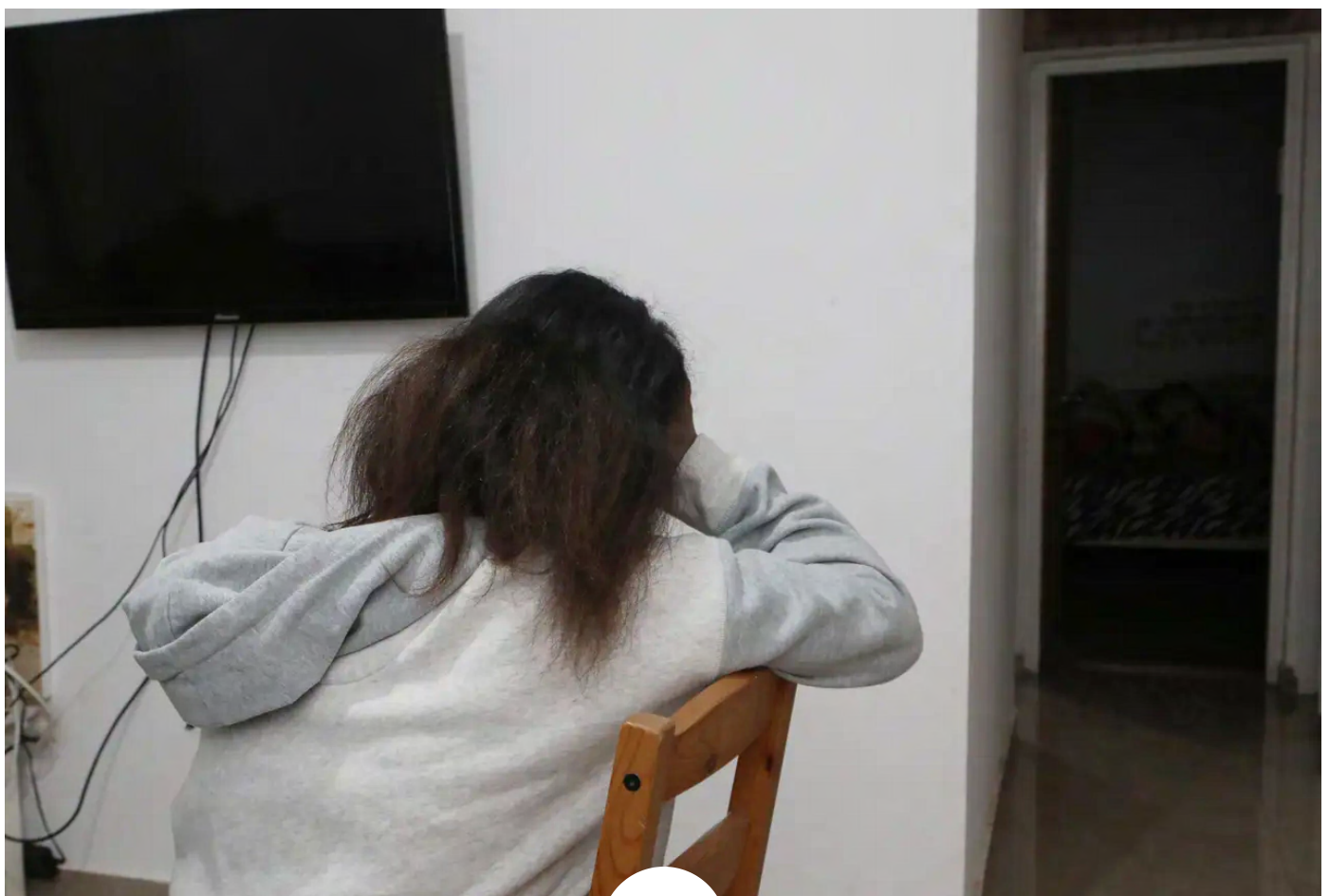
א', אתמול. היתה קורבן סחר בזנות, והובאה לישראל דרך גבול מצרים תוך הבטחה לעבוד בניקיון צילום: אמיר לוי

סיפורה של א', אזרחית מולדובה, מגלם גם הוא את האבסורדיות שבהחלטה הישראלית להחריג נשים זרות מהאמנה. היא היתה קורבן סחר בזנות, והובאה לישראל דרך גבול מצרים תוך הבטחה לעבוד בניקיון. היא הצליחה להימלט מהזנות, ונפלה קורבן לשתי מערכות יחסים אלימות עם גברים ישראלים – עם הראשון התחתנה, ולאחר שנפרדו הכירה את השני וילדה את בתם. היא החלה בתהליך בקשת מעמד מרשות האוכלוסין בעקבות נישואיה עם בן הזוג הראשון, ונמנעה במשך שנים מלספר על האלימות מחשש שהתהליך ייפסק. היא לא סיפרה בוועדות ונמנעה מפינוי לקבלת טיפול בבית החולים. עד שנשברה.

היא ביקשה מיוזמתה לעצור את הליך קבלת המעמד שלה. היא סיפרה את האמת לאנשי רשות האוכלוסין, וסיפרה כי לא אמרה דבר על האלימות - או על הפרידה של השניים - מחשש לגורלה ולגורל בתה. בחלוף ארבע שנים, קיבלה מעמד הומניטרי בתנאי עובדת זרה למשך שנה. עורכת דינה מורן גור ערערה על ההחלטה וביקשה רישיון ארעי. הדיון נדחה לטובתה, כך שלאחר שנה תוכל א' להגיש בקשה למעמד קבע בישראל. היא ביקרה בנחרצות את רשות האוכלוסין על "סחבת בלתי מוסברת" ועל התעלמות מהיותה של א' קורבן לסחר בנשים וקורבן לשתי מערכות יחסים אלימות.

"האלימות וההשפלות שספגה העוררת פעם אחר פעם מצד הדמויות הגבריות בחייה מהווה שיקול הומניטרי מהותי, אשר בהצטרפו ליתר השיקולים ההומניטריים עשוי לעלות כדי טעם הומניטרי מיוחד", קבעה הדיונית. "משהגענו עד הלום, נראה כי הגיעה העת לאפשר לעוררת להגיע למנוחה ולנחלה ולהשקיע מעתה והלאה את כל כוחותיה ומשאביה בבתה הקטנה, על מנת להעניק לה את היציבות והרוגע להם היא זקוקה". גם לאחר הביקורת החריפה, המדינה ערערה על האפשרות שא' תגיש בקשה למעמד קבע. בחודש הבא צפוי בית המשפט לקיים דיון בנושא.

ט', אתמול. הגיעה לישראל בשנת 2015 והתחתנה עם בן זוג אלים צילום: אליהו הרשקוביץ

גם במקרה של ג', אזרחית הרפובליקה הדומיניקנית, המדינה הפגינה התעלמות בוטה ממצבה וקיבלה ביקורת חריפה על כך מצד המערכת המשפטית. הוועדה ההומניטרית דחתה את בקשתה למעמד, כשנציג המשטרה בוועדה טען כי "האב אינו בריא בנפשו והקשר בינו ובין הקטינה אינו לטובת הקטינה, ועל כן מומלץ שיחזרו לארץ המוצא על מנת לנהל חיים תקינים ובטוחים". בית הדין לעררים קבע כי על הוועדה לדון שוב בבקשתה של ג'. בהחלטתו, התייחס הדיין מיכאל זילברשמיד לאמירה של נציג המשטרה: "חובת המדינה היא בהגנה על הקורבן. חמור עוד יותר כי המלצה ברוח זו ניתנת על ידי נציג המטה הארצי". את ג' ייצגה עו"ד חן וייס.

עו"ד תומר ורשה, שייצג את ג' ואת א', אמר כי פסק הדין שניתן ל-א' הוא "סמן ימני במאבק לטובת נשים נפגעות זנות ואלימות". "לא יעלה על הדעת שרשות האוכלוסין תתעלם מנסיבות כל כך מרכזיות בתיק ומטובתה של ילדה ישראלית שאמה רוצה לגדלה במעמד לגיטימי בישראל".

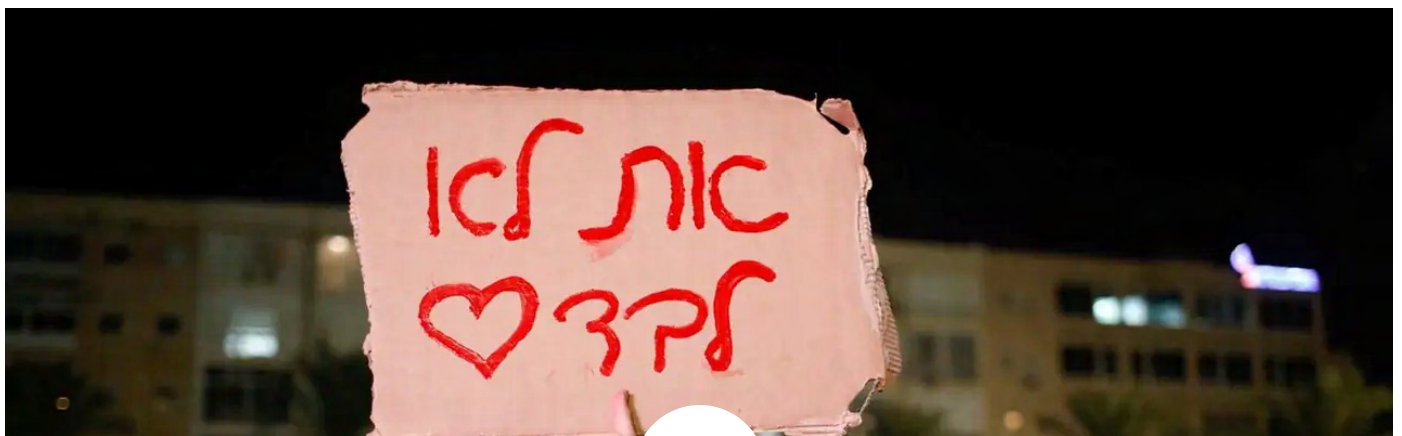

אנה פדורט בקרית אתא, בשבוע שעבר. מנסה לקבל מעמד בישראל, ארבע שנים לאחר שהגיעה לכאן ממולדובה יחד עם אמה צילום: רמי שלוש

היפוך הנטל

סעיף 59 באמנת איסטנבול, שאותו החריגה ישראל, עוסק במתן במעמד ותושבות. לפי תרגום האמנה שפרסם מכון רקמן, המקדם בשנים האחרונות את הצטרפות ישראל אליה, הסעיף מבטיח נקיטת צעדים לאישור מעמדן של קורבנות סחר ללא תלות בבן זוג חוקי. הנוסח המתורגם מבטיח כי "קורבנות שמעמד התושבות שלהן תלוי בבן זוגן או בשותפן כמוכר על-פי הדין הפנימי, יקבלו, במקרה של פירוק הנישואין או מערכת היחסים, במקרה של נסיבות קשות במיוחד ועל פי בקשה, היתר ישיבה עצמאי ללא קשר למשך הנישואין או מערכת היחסים". בלשכת שרת הפנים מתנגדים לנוסח הזה, אך ההסתייגות מהסעיף לא אמורה לפסול את בקשת ישראל להצטרף לאמנה ותציב אותה לצד מדינות כמו ארמניה, סלובניה, קפריסין, שווייץ, ליכטנשטיין, מלטה, מונקו צפון מקדוניה ורומניה שהסתייגו גם הן מהסעיף במלואו.

ט', אזרחית אתיופיה, הגיעה לישראל בשנת 2015 והתחתנה עם בן זוג אלים. היא ברחה פעמיים למקלט לנשים מוכות עם בנה, שהיה אז בן שלושה חודשים, ולאחר הפעם השנייה הצליחה לעזוב את הגבר הישראלי. מנכ"ל רשות האוכלוסין דאז, שלמה מור יוסף, קבע כי טובתה היא לעזוב את הארץ. בית המשפט המחוזי שדן בערעור על ההחלטה קבע כי על הוועדה לדון בעניינה שוב. השופט קבע כי עולה שהוועדה לא התייחסה לאלימות כנימוק כבד משקל, "ובוודאי שלא סברה שמדובר בנימוק שפועלו הוא מעין היפוך הנטל – ומחייב הנמקה של ממש מדוע לא לתת מעמד". הדיון בוועדה טרם התקיים במועד פרסום הכתבה.

הפגנת מחאה בתל אביב נגד אלימות נגד נשים, בשנה שעברה. בקשותיהן של נשים זרות שנאלצו לעזוב מערכת יחסים אלימה עם ישראלי בעיצומו של הליך התאזרחותן - נדחות ברובן הגדול צילום: מגד גוזני

גם במקרה של אנה פדורט, בת 23, נראה כי המדינה מתעלמת מהאלימות שחוותה. מאז גיל 15 היא מנסה לקבל מעמד בישראל, ארבע שנים לאחר שהגיעה לכאן ממולדובה יחד עם אמה. האם התגוררה עם בן זוג שהיה אליים כלפיה וגם כלפי פדורט עצמה. היא היתה זו שדיווחה לראשונה על האלימות שספגו לאשת צוות בבית הספר ועברה עם אמה למקלט כשהיתה בתיכון, אך מאז היא נאבקת לבדה. אמה שבה לבן הזוג האלים, וביוני האחרון, אחרי שנים של מאבק – בית המשפט המחוזי בירושלים דחה את בקשת המעמד של פדורט הבת. הנימוק: אין לה זיקה משפחתית בישראל. אביה הביולוגי במולדובה, ושם חיה כמעט מחצית מחייה. בנוסף קבע השופט אלכסנדר רון כי יש קושי לתת מעמד עקב האלימות בלבד. עורכת הדין נעמי קסל מטעם המרכז לסיוע עליה של התנועה הרפורמית הגישה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, וזו תידון בחודש מאי.

"במקום להתעסק בעתיד שלי, אני מתעסקת בבתי משפט, טפסים ודאגות", אמרה השבוע פדורט בשיחה עם "הארץ" מדירתה בקרית אתא. "אני לא יודעת איפה אני עומדת. אני רוצה להישאר במדינה, ולא רק לעבוד פה. אני רוצה להיות פה כאזרחית לכל דבר".

שרת הפנים איילת שקד, באוקטובר. חרף הצהרת משרדה, שלפיה הנהלים בישראל מספקים מענה ראוי, מי שמסייעות בשטח לחסרות מעמד טוענות כי המצב הפוך צילום: אוהד צויגנברג

חרף הצהרת משרד הפנים, שלפיה הנהלים בישראל מספקים מענה ראוי, מי שמסייעות בשטח לחסרות מעמד טוענות כי המצב בשטח הפוך ממה שהצטייר מתגובת לשכת השרה. "הנשים אלו מצויות בין הפטיש לסדן, מצד אחד גבר מתעלל ומצד שני מערכת שעושה כל שביכולתה למנוע מהן קבלת מעמד - בין על ידי הימשכות ארוכת שנים של הליכים ובין אם על ידי דחייה סיטונאית של בקשות להסדרת מעמד", מסרו במשותף איילה אוליר, רכזת פרויקט נשים ללא מעמד אזרחי בעמותת אשה לאשה, ועורכת הדין מירב בן זאב, מהיא"ס. "נדהמנו למקרא עמדת משרד הפנים לפיה נהלי רשות האוכלוסין הולמים ומספקים. בקשותיהן של נשים זרות שנאלצו לעזוב מערכת יחסים אלימה עם ישראלי בעיצומו של הליך התאזרחותן - נדחות ברובן הגדול", הוסיפה מנהלת מרכזי הסיוע לעולים בתנועה הרפורמית, עו"ד ניקול מאור.

מטעמה של שרת הפנים איילת שקד נמסר: "השרה מאמינה כי הוועדה פועלת ברגישות במקצועיות ועם אמינות רבה. ככל שנפלו כשלים נקודתיים, השרה רואה חשיבות רבה בתיקונם, ובטוחה כי רשות האוכלוסין ומערכת המשפט יודעות לעשות זאת. הנתונים שהוצגו על ידי 'הארץ' מועטים מאוד ומבחינה סטטיסטית אין להם משקל ואין בהם כדי לבסס טענה כי נהלי הרשות אינם נותנים מענה הולם. נהפוך הוא, ניתן לראות בברור כי חלה עלייה משמעותית במספר הבקשות, דבר המלמד על נגישות המערכת ואיתה, מטבע הדברים גם עולות בקשות שנמצאות לא מוצדקות. אף פסקי הדין הספורים אינם מלמדים על כשל מערכתי בנהלי הרשות ולהפך, עולה מתוכם כי בתי המשפט דווקא יודעים להתערב לטובת נשים אלו במקרים שבהם קיים חשש לכשל נקודתי.

"דווקא מתוך אמונה ביכולותיה של מדינת ישראל ולאור החשיבות שהשרה רואה במניעת אלימות כלפי נשים, אין היא סבורה כי קיים צורך לחתום על אמנה בינלאומית בעניין זה. בוודאי כאשר מדובר בסוגיית מתן מעמד בישראל, הנמצאת בליבת הסמכות הריבונית של הכנסת והממשלה כפי שמעוגן בחוק, בפסיקה ואף במשפט הבינלאומי, אין להתחייב לנוסח של מסמך זר, ולו באופן הצהרתי ולא מחייב".

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא

תגובות

שם

להוספת תגובה
מזוהה

לבחירת השם
כינוי קבוע

הזינו שם שיוצג באתר

תגובה

משלוח תגובה מהווה הסכמה לתנאי השימוש של אתר הארץ

שלחו

